

samarbejde. Det har de nordiske lande jo også tidligere gjort i FN f.eks. Det var en god skik, at de nordiske lande havde et fælles samarbejde dér, men det blev ødelagt af EU's politiske samarbejde. Det kunne vi have en lang diskussion om.

Jeg synes ikke, der er noget i vejen for, at de nordiske lande kan have en fælles optræden. Det ville være klogt i denne sag, og jeg mener fortsat, at det er særdeles uklogt, at man går med til at forhandle enkeltvis. Dermed lader man sig splitte, og vi risikerer at havne i den situation, at ét, to eller tre nordiske lande sidder tilbage med en pasunion, der er gået op i limningen.

I øvrigt bliver ministeren ved med at gentage, at den nordiske pasunions indhold stort set er det samme som Schengen. Det bliver ikke mere rigtigt af, at ministeren bliver ved med at gentage det. Der er altså den forskel, at Schengensystemet har et kæmpe informationssystem, det såkaldte Schengeninformationssystem, hvori man på edb systematisk vil registrere tusinder og atter tusinder af personer, som man enten synes er uønskede eller mistænkte for et eller andet, og som man vil kontrollere ved grænserne. Det er en form for systematisk menneskeovervågning, som bygger på et andet retssyn end det, som har været fremherskende i Norden, og som vi ikke går ind for. Det bygger på »big brother«-staten og ikke på en fri retssikkerhedstankegang, som har været dominerende i Norden. Derfor er der en fundamental forskel på det retssyn, som hersker i Schengensystemet, og det, som har været i Norden.

Den anden forskel er – hvad ministeren nu også erkender – at Schengensamarbejdet betyder, at der kommer politi over grænserne, at tysk politi får lov til at operere på dansk område. Det er da også en væsentlig forskel.

Jeg beklager resultatet af debatten i dag, for man må konstatere, at et flertal i Folketinget ikke vil pålægge regeringen et præcist forhandlingsmandat.

Men der er da det gode ved det, at vi har fået et løfte om, at hvad der end kommer ud af disse forhandlinger, skal det tilbage til Folketinget til godkendelse. Så har vi dog en sikkerhed for, at vi i det mindste får en offentlig debat om det resultat, som kommer ud af det.

Men jeg må indrømme, at sådan som ordførerne for flertallet har lagt det frem, og på baggrund af indholdet i den dagsorden, der nu bliver vedtaget, kan man efter min mening kun

se med den allerdybeste bekymring på udsigterne til det forhandlingsforløb, som nu kommer til at foregå.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 47 af Dorte Bennedsen (S), Birthe Rønn Hornbech (V), Henriette Kjær (KF), Elisabeth Arnold (RV) og Sonja Albrink (CD) (se foran) vedtoges med 100 stemmer (S, V, KF, FP og RV) mod 5 (EL); 9 (SF og Jacob Haugaard (UP)) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet: Forslag om motiveret dagsorden nr. D 46 af Keld Albrechtsen (EL) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 191: Forslag til værgemålslov.

Af justitsministeren (Bjørn Westh).
(Fremsat 8/3 95).

Sammen med denne sag foretoges den som punkt 11 på dagsordenen opførte sag, nemlig: 11) Første behandling af lovforslag nr. L 192: Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love. (Ændringer som følge af værgemålsloven).

Af justitsministeren (Bjørn Westh).
(Fremsat 8/3 95).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Else Marie Mortensen (S):

Med dette lovforslag skabes der en tidssvarende lov om værgemål, der gør det muligt at iværksætte værgemål, der er tilpasset individuelle behov, og som kan afgrænses i tid, hvis det er det mest hjælpsomme over for den person, der har behov for hjælp og støtte.

De hidtidige bestemmelser om umyndiggørelse findes i myndighedsloven, men bliver efter forslaget udskilt i værgemålsloven.

Der ligger et grundigt forarbejde til lovforslaget i myndighedslovudvalgets betænkning, som i meget vid udstrækning er blevet fulgt i lovforslaget.

Som noget nyt foreslås det, at unge under 18 år bliver myndige, hvis de indgår ægteskab, medmindre det må antages, at den unge er for umoden til at have rådighed over egen større formue. I de tilfælde kan der stilles vilkår om værgemålsbestemmelse. Hovedprincippet i værgemålslovforslaget er, at det altid er den mindst vidtgående værgemålsform, der skal anvendes.

Såvel i forslagets almindelige bemærkninger som i betænkningen påpeges nogle indlysende rigtige årsager til at modernisere dette område, særlig for de voksne, der berøres. Samfundet har unægtelig – jeg burde måske sige heldigvis – ændret sig siden 1922, det årstal, som de nuværende regler stammer fra. Både familiestrukturerne, institutionaliseringsformerne, de enkeltes indtægtsforhold og sundhedssystemets behandlingsformer har ændret sig.

Princippet om, at formuen for enhver pris skal bevares, lempes, således at der fremover bliver lagt vægt på, at det er den, der ejer formuen, der får glæde af den, og ikke arvingerne til formuen. Helt bortset fra børn og unge er det særlig senildemente ældre, sindssyge og psykisk udviklingshæmmede, der har brug for den hjælp og beskyttelse, som værgemålsloven vil komme til at give mulighed for.

Det siger sig selv, at disse persongrupper har vidt forskellige grader af behov for hjælp, og vi mener, at der med denne værgemålslov er mulighed for at tilpasse de nye typer værgemål til konkrete, individuelle forhold. Det er i god overensstemmelse med Socialdemokratiets retsopfattelse.

Det forekommer også at være i overensstemmelse med moderne forvaltning, at de mindre vidtgående værgemålsager afgøres af statens amtmand, og retssikkerheden er fortsat i højsædet: Den er opretholdt med muligheden for prøvelse ved domstolene.

Det skønnes, at antallet af værgemål vil stige, og at loven vil medføre et øget arbejdspress på statsamterne. Der vil også i en lang række sager blive udgifter til vederlag til værger, og forslaget skønnes med en vis usikkerhed at medføre merudgifter på 14,5 mio. kr. i 1997, som er det

første år, stigende til 26,5 mio. kr. i år 2000 og de følgende år. Med vedtagelsen af forslaget siger vi naturligvis også ja til merudgifterne, men det gør vi, fordi det er de svageste og mest udsatte, der har behov for den differentierede hjælp og støtte, som forslaget rummer mulighed for.

Der er en hel del følgelovgivning til værgemålslovforslaget. En lang række love berøres af det, og derfor er der også et samlet forslag til følgelovgivningsændringer på Justitsministeriets område. Det drejer sig bl.a. om loven om børns erstatningsansvar, ægteskabsloven, adoptionsloven og psykiatriloven.

Lovforslaget omfatter de nødvendige konsekvensrettelser på Justitsministeriets område, og med den 1. januar 1997 som ikrafttrædelsesdato er der god tid til at fremsætte de nødvendige ændringslovforslag på de øvrige ministeriers områder.

På baggrund af dette tilslutter Socialdemokratiet sig lovforslaget og ser frem til udvalgsbehandlingen.

Inge Dahl-Sørensen (V):

Venstre finder det glædeligt, at ministeren fremsætter en samlet lovpakke om umyndiggørelse. En delvis revision var naturligvis mulig, men det er sundt at nybehandle hele lovkomplekset.

Den hidtil gældende lovgivning har haft mange komplikationer både for den umyndiggjorte, for familien og for myndighederne. Myndighedslovgivningen er vel ikke det område, der er mest politisk prestige i – på trods af, at det har endog særdeles stor betydning for en lang række menneskers liv.

Der er næppe nogen tvivl om, at en traditionel umyndiggørelse er et meget stort indgreb i en persons liv, og netop Venstre, som altid betoner den personlige frihed, er stærkt optaget af de indskrænkninger i en persons liv, der medfører tab af den personlige frihed. En total umyndiggørelse er vel det ultimative tab af personlig frihed, og det er problematisk. Derfor er Venstre tilfreds med de mere fleksible løsninger, der lægges op til i dette lovforslag.

At kunne skræddersy et værgemål er et stort fremskridt. I dag har vi alt for mange tilfælde, hvor en person kunne have brug for et værgemål på et nøje defineret område – ja, måske er det personen selv, der ønsker at iværksætte værgemålet – men efter de gældende regler vil indgrebet blive alt for omfattende. De nuværende umyndiggørelser bliver specielt af ældre mennesker oplevet som et stort tab af personlig

integritet. Derfor bliver nødvendig hjælp ikke ydet, hvilket er u hensigtsmæssigt.

Ønsket om overflytning af beslutningskompetencen til statsamtet i forbindelse med mindre vidtgående umyndiggørelser er måske nok forståeligt: I de senere år har vi oplevet, at der er for lang ventetid hos domstolene. Alligevel er Venstre bekymret for overførslen af kompetencen til statsamtet. Jeg modtager mange klager fra fædre og mødre i sager vedrørende forældremyndighed og samværret. I disse sager er det ofte statsamtets afgørelser, der bliver betvivlet og anset for at være illegitime.

På den baggrund giver det anledning til bekymring, at statsamtet skal have overført kompetence vedrørende tab af personlig frihed. Der er godt nok i lovforslaget åbnet mulighed for at efterprøve afgørelserne ved domstolene, men da der er tale om svage medborgere, er det efter Venstres overbevisning en uheldig udvikling.

I sager, hvor den pårørende selv ønsker værgemålet, er det naturligvis ganske uproblematisk. Men i de sager, hvor den pårørte ikke selv fremfører ønsket om værgemålet, bør der ske en domstolsafgørelse. Vi skal være sikre på, at retssikkerheden er i top.

I Venstre er vi ikke begejstrede for, at offentligt ansatte som en del af deres arbejde skal være værger. Der kan naturligvis opstå situationer, hvor en offentlig myndighed er nødt til at påtage sig værgerollen, men dette bør være en absolut nødløsning.

Venstre er i øvrigt tilfreds med forslaget i L 192 om, at der ved værgemåls sager ved domstolene altid er bistand til den person, sagen vedrører.

Da de to lovforslag er meget omfattende, er det Venstres ønske, at udvalgsbehandlingen bliver meget grundig. Dette er et så vigtigt område, at behandlingen for alt i verden ikke må hastes igennem.

På grund af forslagens omfang og antallet af berørte personer er det vores ønske, at der indføres en revisionsklausul i loven.

Venstre er meget positivt indstillet over for en reform af værgemålslovgivningen, og vi ser frem til et konstruktivt udvalgsarbejde.

Til slut vil jeg sige, at det er lidt uforståeligt, at dette lovforslag har sådan en hast, at høringsfristen har været så kort, at flere har måttet gøre opmærksom på, at de ikke har haft tid til at gå lovforslagene igennem. Men det findes der måske et godt svar på.

Pia Christmas-Møller (KF):

Det er godt, at regeringen nu kommer med den længe ventede reform af myndighedslovgivningen. Det er tiltrængt.

Det er omfattende materiale, der ligger på Folketingets bord, og vi ser derfor frem til et grundigt udvalgsarbejde, hvor vi håber at regeringen vil udvise smidighed.

Der er tale om mange ændringer. Lad mig hæfte mig ved nogle af de vigtigste:

Spørgsmålet om, hvorvidt det fremover skal være muligt at skræddersy værgemål, er vi fra konservativ side umiddelbart positive over for.

Derimod er vi noget skeptiske, når det drejer sig om overflytning af kompetencen fra domstolene til statsamtterne. Vi vil gerne vurdere forslagens enkelte punkter meget nøje på det område.

Når det drejer sig om umyndiggørelse i personlige forhold uden umyndiggørelse i retlige forhold, vil vi være meget omhyggelige med at tjekke, om ministeren har fundet den rigtige balance i selve udformningen af lovforslaget; men umiddelbart kunne det tyde på, at det netop er her, vi kan finde den smidiggørelse, der er så stort et behov for, ikke mindst når det drejer sig om vore ældre medborgere.

Det er et meget voldsomt indgreb at umyndiggøre mennesker. Derfor er man ofte tilbageholdende med at tiltræde så stort et indgreb. Men i visse situationer viser det sig at være nødvendigt, og da er det godt, at man sørger for, at indgrebet bliver så mildt som overhovedet muligt.

Vi er noget skeptiske over for den professionalisering af værger, som forslaget lægger op til, og vi er endnu mere skeptiske over for, at rekrutteringen af disse professionelle værger til syneladende udelukkende skal findes blandt offentligt ansatte. Det er klart, at man må finde en løsning i de situationer, hvor man mangler naturlige værger i omgangskredsen og i de pågældendes familiesammenhænge, men vi er noget skeptiske over for, om den valgte løsning er lige præcis det, der er brug for.

Forslaget lægger op til en ændring af værgemålsreglerne, for så vidt angår unge under 18 år, som indgår ægteskab. Her lægges der op til, at man umiddelbart gør de pågældende myndige. Det er et meget voldsomt indgreb i forældremyndigheden. Også her vil vi under udvalgsarbejdet undersøge meget nøje, om det nu også er tiltrængt at ændre forældremyndighedsbegrebet så kraftigt.

Vi er umiddelbart positive over for hovedintentionen i forslaget. Vi lægger stor vægt på, at ikrafttrædelsesdatoen ligger så langt ude i tiden, som tilfældet er. Det giver os mulighed for et sobert og grundigt udvalgsarbejde, hvor vi også vil lægge stor vægt på, hvad høringsparterne har at sige til de enkelte delelementer.

Det er i hvert fald en kendsgerning, at høringssvarene er kommet relativt sent til Retsudvalget. Derfor har det ikke været muligt at gennemarbejde dem inden førstebehandlingen. Det vil vi gøre under udvalgsarbejdet, og vi håber på et konstruktivt samarbejde med ministeren og regeringspartierne.

Margrete Auken (SF):

Også i SF er vi vistnok vældig glade for dette lovforslag, men vi er jo altså i den situation, at vi næsten ikke har haft tid til at arbejde med det. Jeg kan forstå, at regeringspartierne dog har haft lejlighed til at se det. Vi har fået det i onsdags, og Retsudvalgets medlemmer har været på fængselstur. Jeg synes, det skal siges her ved førstebehandlingen, for det er lidt barokke vilkår at skulle behandle så stort et lovkompleks under, at man simpelt hen ikke har haft fysisk mulighed for at arbejde det igennem.

Når man så i dag ser listen over høringssvarene, kunne man næsten ønske, at man havde haft en »værge«, som kunne tage sig af én i denne situation og overtage arbejdet. Det er selvfølgelig ikke muligt; men lad os så sige – og det må blive i al åbenhed – at forslaget ser ud til at være tiltrængt.

Noget af det, der virkelig gjorde indtryk på mig, var det kolossale misforhold mellem det antal mennesker, som betænkningens fædre og mødre mente egentlig havde behov for at komme under værgemål – 40.000, tror jeg der står i forslaget – og så de ganske få mennesker, der faktisk er under værgemål. Det er simpelt hen truende for retsbeskyttelsen, at så mange mennesker er overladt til – ja til hvad?

På den baggrund synes jeg, det er indlysende, at forslaget skal gennemføres på en fornuftig måde. Jeg synes egentlig også, det skal gennemføres forholdsvis hurtigt, for der er noget, der tyder på, at det er tiltrængt; men det skal naturligvis ikke jages igennem.

Jeg synes også, det hører med, at når man går listen over høringssvarene igennem, viser det sig, at der trods alt er mange spørgsmål, som vi trænger til at få drøftet. Det overraskede mig, at der var så mange forskellige indvendinger i

høringssvarene – så vidt jeg kunne se på den oversigt, som vi har fået fra justitsministeren – og dem bliver vi selvfølgelig også nødt til at se grundigt på.

Derudover tror jeg også, det bliver nødvendigt at få undersøgt kriterierne for udvælgelse af værger – det er der flere der har været inde på – sådan at det er en tryk foranstaltning, som vi alle sammen kan gå ind for.

Endelig er der en lille ting, som jeg ikke i farten nåede at se i høringssvarene, men som nogle har gjort mig opmærksom på, og som jeg egentlig godt vil have ministeren til at forklare – det har som sagt været problematisk at nå at få det hele arbejdet grundigt igennem – nemlig spørgsmålet om, hvem der evt. skal under tvangsbehandling, er tydeliggjort i lovforslaget.

Der står i bemærkningerne til lovforslaget, at de tidligere betingelser om drikfældighed og ødselhed, og hvad det ellers drejede sig om, ikke er medtaget i lovforslaget, men at der dog er tale om, at alvorligt alkohol- og narkotikamisbrug i enkelte tilfælde vil kunne falde ind under kriterierne. Men så ser man lidt senere, at justitsministeren eller ministeriet, eller hvem det nu er, måske forsøger at fralægge sig ansvaret ved at sige, at dette hører hjemme under de sociale myndigheder eller sundhedsmyndighederne og den dertil hørende lovgivning.

Det er nok et sted, hvor jeg tror vi har brug for at få noget klaring over, hvem der har lov til at træffe bestemmelse om en tvangsbehandling i folks eget hjem, hvis der overhovedet skal træffes bestemmelse om det. Jeg kan godt forstå, at den pågældende sagsbehandler gjorde opmærksom på, at det var ret usikkert, men det er også et spørgsmål om at få sagerne opklaret.

Alt i alt vil jeg love en særdeles positiv medvirken fra SF's side i forbindelse med dette lovforslag, og jeg går ud fra, at vi alle sammen er indstillede på i videst muligt omfang at sikre, at det bliver en god og tryk lov.

Spørgsmålet om statsamtterne og domstolene har vi naturligvis også drøftet, og jeg tror, at hvis man er sikker på, at tingene kan indbringes for domstolene, er det på plads; men også det må vi have gode argumenter for. Det er ikke nok at sige, at fordi der har været nogle sager med statsamtterne, kan man ikke overlade det til dem. Det kan også blive en værre kommers, hvis alt dette – hvoraf meget jo er mindre sager – skal overlades til domstolene, blot fordi det kan indbringes for domstolene.

Tom Behnke (FP):

Da vores ordfører, fru Pia Kjærsgaard, desværre ikke kan være til stede, skal jeg fremføre partiets holdninger:

Vi er i Fremskridtspartiet meget enige i, at det var på tide at få en modernisering af myndighedsloven. Også vi har længe sukket efter at få en lov, der var mere indrettet efter, at vi lever i 1990'erne og ikke i 1920'erne.

Det, vi så for os, og som jeg også kan se at ministeren har med i sit forslag, er for det første fleksibilitet, altså at man i større omfang har mulighed for at tilpasse værgemålet til den enkelte person og til den enkeltes situation.

En anden vigtig ting, som ministeren også har præciseret, er, at vi skal være sikre på, at retssikkerheden hele tiden bliver varetaget, at den, der bliver umyndiggjort, hele tiden er sikker på, at retssikkerheden er sket fyldest.

Men vi er lidt betænkelige ved forslaget konkrete udformning. Vi er lidt betænkelige ved, om man lige præcis med det forslag, der foreligger på nuværende tidspunkt, er nået frem til den helt rigtige løsning og den løsning, som tilgodeser alle parter bedst muligt. Vi er f.eks. ikke indstillede på, at man overflytter afgørelseskompetencen fra retterne til statsamtterne. I den forbindelse kunne jeg gentage, hvad fru Inge Dahl-Sørensen sagde om, at der jo i forvejen er en del skepsis vedrørende statsamtterne og deres skønsvurderinger. Men i det hele taget er vi ikke indstillede på, at man overflytter kompetencen fra retterne til statsamtterne.

Vi er også imod, at man nu vil til at betale personer for at påtage sig værgemål. Der står endda i forslaget, at den umyndiggjorte herefter selv skal betale for det, hvis det er muligt. Der står også, at det skal være muligt for en person at være værge for flere på én gang. Man kunne nemt forestille sig en situation, hvor f.eks. advokater fik det som deres levebrød at være værger for adskillige umyndiggjorte. Vi synes ikke, det er særlig hensigtsmæssigt, at man på den måde skal kunne tjene til sit levebrød ved at være værge.

Det at være værge bør være en funktion, hvor man er det for den enkelte umyndiggjorte, og hvor man sætter sig helt ind i den umyndiggjortes dagligdag, virke og liv og så i øvrigt administrerer ud fra, hvordan den pågældende har levet, og hvordan den pågældende ønsker at leve fremover, og ikke således, at det bliver til cool business for en eller anden advokat eller måske endda flere.

Vi er også lidt betænkelige ved ministerens omtale af, hvor stor en personkreds der er tale om. Og fru Margrete Auken udtrykte tilfredshed med, at man nu blev opmærksom på det. Jeg er meget betænkelig ved, at man stiller det op på den måde, at der i virkeligheden er over 40.000, der burde umyndiggøres, men at der i dag kun er ca. 3.000, der er umyndiggjort, og kun 1.000, der er under lavværgemål.

Jeg synes ikke, man kan stille det op på den måde, at målet er at umyndiggøre 40.000 personer, altså vende tingene om på den måde; men jeg fornemmer lidt, at ministerens forslag er stillet op, som om der potentielt er 40.000, som vi bør gøre noget for.

Jeg vil anbefale, at man holder tungen meget lige i munden, og at man går efter principperne og ikke efter, at der er et antal, som måske burde umyndiggøres.

Forslaget er jo, som flere ordførere har været inde på, meget teknisk præget, og det meste af det egner sig allerbedst til en udvalgsbehandling, hvor vi mere detaljeret kan gå ned i de enkelte paragraffer og måske mere detaljeret blive enige om nogle ændringer.

Men som sagt er Fremskridtspartiet enigt i målsætningen med lovforslaget, og vi vil gå positivt ind i udvalgsbehandlingen.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det var dog en ejendommelig fordrejning både af det, jeg har sagt, og af det, ministeren har skrevet i betænkningen. Der er da ingen her, der har sagt, at man vil umyndiggøre 40.000. Problemet er: At man ikke vil umyndiggøre, men at det er det eneste skridt, man kan tage.

Man siger, at man skønner, at der er så og så mange, der har svært ved at klare sig uden hjælp – lad os sige det på den måde – og at man med de gældende bestemmelser ikke har kunnet komme dem til hjælp. Jeg ved ikke, om tallet er rigtigt, men vi kan da undersøge det.

Det er det, der har været baggrunden. Jeg synes lige, det skal siges i forbindelse med hr. Tom Behnkes underlige karikatur af, hvad der er blevet sagt: At nu ønskede i hvert fald jeg og måske også ministeren at umyndiggøre 40.000. Sikke noget sludder!

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg er da glad for, at jeg misforstod, hvad fru Margrete Auken sagde; men det var således, jeg

opfattede det, og således, det fremstod, da fru Margrete Auken var på talerstolen.

Jeg er glad for, at vi i hvert fald er enige om, at det ikke skal være et mål i sig selv, og at det, det handler om, er, at kun i de tilfælde, hvor det er nødvendigt, skal man ty til værgemål. Det er jeg glad for; så er vi enige så langt.

Bjørn Elmquist (RV):

Man kan på ingen måde påstå, at ordet umyndiggørelse er et plusord i vores daglige sprogbrug – for man taler jo om, at den og den borger umyndiggøres i det moderne samfund – og derfor er det godt at få det gjort klart med dette forslag, at det faktisk er noget, der er ved at blive moderniseret og ført op til dato, hvilket imødekommer et ganske stort behov hos mange borgere.

Ud over forenklingen og moderniseringen er det for Det Radikale Venstre et hovedpunkt – som også fremhæves af ministeren i fremsættelsestalen – at man for fremtiden vil kunne skræddersy et værgemål efter det princip, at der ikke skal vedtages mere indgribende foranstaltninger over for den enkelte end højst nødvendigt. Det skal være efter en analyse af det behov, der foreligger, at man træffer beslutningen.

Hvis tingene går godt og loven bliver en succes – og det håber vi selvfølgelig – vil der sikkert brede sig en lidt anden opfattelse af umyndiggørelse end hidtil, sådan at opfattelsen af det meget voldsomme indgreb, som det jo har været efter gældende ret, vil blive revideret.

Det vil være en nyskabelse, at man efter forslaget kan begrænse værgemål til kun at angå personlige forhold; det gælder ikke efter loven i dag. Det kan f.eks., som det fremhæves, dreje sig om flytning til et plejehjem.

Det, som et par af de tidligere ordførere har været inde på om domstolenes beføjelser, kan måske nok for en umiddelbar betragtning forkrække lidt. Men omvendt skal vi jo huske, at der tales om en smidiggørelse af indgrebene, og i mange tilfælde, vil det, som fru Margrete Auken – tror jeg det var – påpegede det, dreje sig om sager af mindre omfang, hvor statsamtet skal træffe afgørelsen, og da vi har en bagvedliggende domstolsbeføjelse, sådan at man kan indbringe sagerne dér, finder vi ikke i mit parti, at der er problemer på dette punkt.

Jeg kan godt forstå, at det med de professionelle værger er noget, som kan skabe lidt uheldige associationer. Hvis der er nogle, der skal leve af at være professionelle værger, kan man

måske nære en frygt for, at de ikke i tilstrækkeligt omfang vil tilgodese den persons interesser, som skal sættes under værgemål. Men vi mener nu i Det Radikale Venstre, at man nok kan styre tingene, så det ikke bliver tilfældet. Og som det anføres i forslaget, skal vi jo også huske på, at det er i tilfælde, hvor der ikke er pårørende, der vil påtage sig, eller som *kan* påtage sig opgaven. Det kan være temmelig komplicerede værgemål, og så er det jo godt, at der er én, der har forstand på det, der før blev kaldt cool cash, for i sådan nogle tilfælde er det jo det, der er værgens interesse, og de hensyn, der skal tages.

Det skal under ingen omstændigheder være sådan, at det er værgens økonomiske interesser, der tilgodeses. Det er klart, at hvis dét sker, overtrædes beføjelserne, og så skal der gribes ind, og så skal værgemålet flyttes fra værgen til andre personer. Det kan man i givet fald gøre.

Det kan også være en betingelse for at lade en professionel værge træde til, at der er uenighed mellem de pårørende. Det kendes sikkert fra mange familier, at der kan være helt modsatte ønsker med hensyn til de økonomiske dispositioner, og dér synes vi ikke man behøver være forskrækket over, at professionelle værger kan blandes ind i det – tværtimod.

Når vi nu er ved retssikkerhedsgarantierne, så har vi også hæftet os ved, at de nye regler bl.a. medfører, at den, som værgemålsagen angår, altid skal have bistand fra en advokat – og det er vel en ting, der er værd at lægge mærke til – så det altså kan fastholdes, at denne modernisering og ændring af værgemålsbestemmelserne ikke indebærer en sænkning af retssikkerheden.

Jeg er sikker på, at en lang række detaljer skal gennemgås i Retsudvalget i forbindelse med dette lovforslag, og jeg kan også se, at alle bemærkningerne her ved førstebehandlingen går på det meget generelle, og at vi hver især trækker et par konkrete ting frem, som er egnede til udvalgsbehandling. Forhåbentlig kan det gøres så hurtigt, at det nås i indeværende folketingssamling; men det er jo vigtigt at få endevendt de problemer, som partierne måtte føle at der er på det ene og det andet område. Men der har også været et meget grundigt forberedelsesarbejde, så jeg er sikker på, at der i Justitsministeriet og andre steder hurtigt kan findes svar på vores formentlig mange spørgsmål.

Bruno Jerup (EL):

Det er udmærket, at justitsministeren har fremsat et lovforslag, som giver mulighed for et skræddersyet værgemål. Den gamle lov fra 1922 betød jo, at man på en fuldstændig utidssvarende måde fjernede nogle rettigheder fra folk. Vi har i dag et helt andet syn på bl.a. psykisk handicappede og ældre, som gør, at vi har brug for en anden lov, som giver os nogle andre muligheder.

Vi håber også, at de bestemmelser, som ligger i lovforslaget, bl.a. i forhold til det økonomiske, giver et lidt mere fleksibelt syn på bl.a. brugen af en eventuel formue eller forsikringerstatning. Ofte vil brugen af disse penge kunne give den pågældende nogle personlige oplevelser eller forbedringer af sociale forhold, mens der er tid til det. En bestemmelse, som alene går på at bevare formuen eller forhindre, at den forringes i væsentlig grad, bør ikke være en hæmsko for at bruge penge, og den meget kraftige fokusering på formuebevarelsen, som stadig væk ligger i nogle af paragrafferne, mener vi måske kan være lidt uheldig og ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser den person, som er under værgemål.

Vi synes også, man burde overveje retssikkerheden noget mere. Retssikkerheden er et meget vigtigt spørgsmål, bl.a. i forbindelse med mulighederne for at omstøde eller ændre et værgemål. § 5, 6 og 7 er sådan set de væsentlige paragraffer, og her synes vi nok, at den paragraf, der er mest vidtrækkende, § 6, bør vurderes en lille smule. Man bør f.eks. overveje, om ikke umyndiggørelsen ifølge § 6 bør være åremålsbestemt, sådan at den ikke bliver permanent.

Umyndiggørelse er jo en af de mest vidtrækkende konsekvenser, vi har. Den betyder bl.a., at man mister stemmeret og valgret i alle sammenhænge, og den betyder jo også et indgreb i forhold til grundloven. Hvis man ser på grundlovens kapitel 4, § 29, så står der lige præcis, at valgret til Folketinget har enhver, medmindre vedkommende er umyndiggjort, og derfor mener jeg, at umyndiggørelse er en væsentlig indgriben. Man bør i stedet nøjes med et yderst begrænset indgreb i den personlige selvbestemmelse og kun skræddersy værgemål, i den udstrækning der er behov for det, og ikke nødvendigvis fratage den pågældende retten til f.eks. at stille op til valg, hvis det er det, det kommer an på.

Hvad angår det sidste, håber vi, at vi kan få en forklaring fra justitsministeren på, hvorfor det er nødvendigt med f.eks. § 6, hvor man

umyndiggør folk, hvorfor det ikke er muligt at lave en værgemålslov, som opfylder de samme økonomiske betingelser, som ligger i § 6, uden at man dermed foretager en decideret umyndiggørelse.

Vi mener, det er positivt – når vi ser på § 5 – at der dér er en mere blød opfattelse af begrebet umyndiggørelse, bl.a. i forhold til de psykisk handicappede, og det støtter vi naturligvis. Men som der står i § 6, kan fratagelsen af den retlige handleevne ikke begrænses til at angå bestemte aktiviteter eller anliggender.

Jeg må altså spørge, hvorfor man i § 6 skriver, at fratagelsen af den retlige handleevne ikke kan begrænses til bestemte anliggender. Det er for mig at se ulogisk, hvorfor loven er bygget op på den måde.

I § 6, stk. 2 står der:

»Den, der er frataget handleevnen, er umyndig . . .«.

Hvorfor er det nødvendigt at sige, at den, der er frataget handleevnen, er umyndig?

Jeg synes, at det vigtige ord i den her sammenhæng er, at man i denne værgemålslov stadig har begrebet umyndig, at man kan gøre en person umyndig. Jeg vil gerne stille det spørgsmål til justitsministeren, om det er nødvendigt at lave en værgemålslov, hvor man har begrebet umyndig i den betydning – altså i grundlovens betydning – at man fratager folk den sidste rest af demokratisk indflydelse.

Vi synes naturligvis, det er godt, at man giver nogle ekstra muligheder for, at den, der bliver udsat for værgemål, kan få støtte og har mulighed for at få prøvet sin sag. Det er også godt, at der bliver mulighed for at få knyttet en advokat til. Det er klart en positiv ting.

Vi synes også, det er positivt, at loven rummer nogle muligheder for professionalisering, hvis det er svært at skaffe værger, således at hvis der er bestemte typer personer, som det er svært at skaffe værge til, kan man professionalisere det lidt og måske få nogle af de folk ind, som i forvejen er inden for området. Det er der andre der har kritiseret. Vi synes ikke, at det er så problematisk.

Det er nogle af de positive ting. Der er trods alt en opblødning og nogle elementer, som giver nogle flere demokratiske rettigheder. Der er nogle elementer, som sikrer, at man kan få sagen prøvet én gang til, hvis man er sat under værgemål på et vist niveau.

Men vi kunne godt tænke os at få en uddybning specielt af § 6, om dén umyndiggørelse er nødvendig.

Sonja Albrink (CD):

I CD mener vi, at der er tale om to gode og velgennearbejdede lovforslag, der skal afløse de efterhånden mere end 70 år gamle regler. Stivheden i de gældende regler har betydet, at man i mange tilfælde helt har afstået fra at umyndiggøre en person, selv om det kunne være velbegrunder og påkrævet i visse henseender. Man har simpelt hen fundet det alt for vidtgående at skride til umyndiggørelse.

Nu bliver det i stedet muligt at anvende et minimum af indgriben i et menneskes integritet ved at skræddersy et værgemål efter de behov, der måtte være, og sådan at mindst muligt af den pågældendes selvbestemmelsesret bliver inddraget. Derved kan man vælge den løsning, der er mest værdig både for den svækkede, for de pårørende og for værgen.

Specielt for senildemente har de gældende regler været utilstrækkelige. Man har ikke kunnet begrænse disse menneskers mulighed for at forlade det plejehjem eller den institution, hvor de boede, og dermed heller ikke den risiko, der har været forbundet med det. Det har givet nogle ulykkelige situationer både for dem selv og for deres pårørende. Jeg håber meget, at forslaget her vil give en praksis og en retligt holdbar løsning med statsamtets fastsættelse af et begrænset værgemål.

Man må sige, at mange beslutninger i dagligdagen er blevet så komplicerede, at det ikke længere er rimeligt at lade værgemål omfatte af et borgerligt ombud, så CD er helt enig i den del af forslaget.

Men i forlængelse heraf vil jeg godt rejse det spørgsmål, om en enkeltperson i virkeligheden altid kan være velegnet til at varetage både den personlige og den formueretlige side af et værgemål, hvis der er behov for begge dele. Jeg kunne godt forestille mig den situation, at en professionel værge ville være bedst egnet til at tage sig af den formueretlige side af et værgemål, mens en pårørende til gengæld var den mest egnede til den personlige del.

Man kunne altså tale om et flerværagesystem, som havde mere formel karakter end det samarbejde, der omtales i bemærkningerne til forslaget. Det ville formentlig også bedre kunne forhindre konflikter mellem pårørende og den formelt udpegede værge.

Det er klart, at indskrænkninger i en persons fulde myndighed i princippet må kunne konstateres objektivt på en eller anden måde enten i form af mindreårighed eller i form af tinglyst værgemål. Det har betydning for hensynet til den almindelige omsætningsikkerhed. Derfor har jeg bemærket den udvidelse af adgangen til i særlige tilfælde at ophæve en i øvrigt gyldigt indgået aftale, uden at der formelt foreligger nogen myndighedsindskrænkelse.

Umiddelbart tror jeg, man skal være varsom med at lempe reglerne for at fragå en aftale ved blot en antagelse eller mistanke om en persons psykiske svækkelse, som den anden part i et aftaleforhold ikke har haft nogen chance for at erkende. Dette er ganske vist et detailspørgsmål, men jeg ser det gerne nærmere belyst under udvalgsbehandlingen.

Grundlæggende mener CD, som jeg allerede har sagt, at det er vældig gode forslag, som justitsministeren her har fremsat, og i CD støtter vi begge lovforslag.

Justitsministeren (Bjørn Westh):

Jeg er meget glad for, at Folketinget så bredt er enigt om, at det er vigtigt at støtte de svage, som vi her taler om. Den lovgivning, som vi har fra 1922, er ikke længere tidssvarende, og derfor må vi gøre noget for de svage grupper, som vi her taler om.

Det, forslaget går ud på, er, som alle har fremhævet, at vi skal lave nogle værgemål, der er mere smidige, der svarer mere til den enkeltes situation, og så heller ikke mere; det er det, vi har behov for. Vi skal, kan man sige, lave det, der er nødvendigt, men så heller ikke mere, og det skal vi gøre på så smidig en måde som muligt. Det er det, lovforslaget prøver at leve op til, og jeg forstår, at et faktisk enigt Folketing ønsker, at det skal være på den måde.

Det er klart, at der kan være mange ting, som også fru Sonja Albrink pegede på, som man kan drøfte under udvalgsarbejdet, detaljer og andet, men jeg fornemmer, at der er meget stor enighed om, at vi skal gå i den retning, som er foreslået.

Jeg skal sige nogle enkelte ting om noget af det, der har været trukket frem i debatten. Der er flere ordførere, der har været bekymrede over, at der blev overført kompetence fra domstolene til statsamtterne. Jeg vil gøre opmærksom på, at domstolene fortsat skal træffe afgørelserne vedrørende de mest indgribende værgemål, og at der bliver adgang til at forlange

domstolsprøvelser af statsamternes afgørelser vedrørende værgemål.

Jeg vil også have lov at sige, at når vi regner med at udvide antallet af sager – der er måske 40.000, der skønnes at kunne have behov for det, men der er måske 25.000, der vil benytte sig af det – vil det være en voldsom belastning af domstolene at udvide fra de 4.000 sager, som jeg mener der er i øjeblikket, til 5–6 gange så mange, og det synes jeg også man skal tage ind i betragtningerne. Og med de retssikkerhedsgarantier, der på forskellig måde er indbygget i lovforslaget – som andre også har været inde på det – tror jeg ikke, det er så bekymrende, som nogle ordførere gav udtryk for; men det kan vi jo drøfte under udvalgsbehandlingen.

Så vil jeg i øvrigt sige, at jeg opfattede, at der var en misforståelse hos i hvert fald Venstres og De Konservatives ordførere med hensyn til, at værgen skulle være offentligt ansat. Det er ikke nødvendigvis hensigten. Det er sådan, at det ikke længere skal være et borgerligt ombud at være værge, og derfor kan nogle, der måske er mere professionelle, varetage en sådan opgave; det kan være socialrådgivere, det kan være advokater, det kan være andre. Det er ikke sagt i det her forslag, at det skal være nogle, der er offentligt ansat, men det skal være nogle, der har forstand på at gøre den slags ting, som de skal leve op til som værge, når det nu ikke længere skal være et borgerligt ombud, som det har været hidtil, hvilket har givet en del problemer, og hvilket vil give problemer, hvis der bliver brug for endnu flere.

Så har der været rejst spørgsmål om høringsvarene, og det er rigtigt, at der selvfølgelig vedrørende en sådan lovgivning både i betænkningen og i høringsvarene er forskellige opfattelser af tingene; alt det kan vi jo drøfte i udvalget.

Det har været vigtigt for mig at prøve at lave et lovforslag, der administrativt var så nemt som muligt, og det har også spillet en rolle, når jeg har skullet vælge mellem de enkelte dissenser, der har været afgivet dels i høringsvarene, dels i betænkningen.

Der har været rejst spørgsmål om tvangsbehandling af folk i eget hjem. Denne lov lægger ikke op til, at der kan bruges tvang. Det mener jeg i øvrigt heller ikke ville være rigtigt at gøre. Hvis der er behov for tvang, f.eks. at give en person, der ikke ønsker at spise, noget mad tvangsmæssigt, mener jeg, at denne form for bestemmelser skal findes i lægloven eller i

andre særlovgivninger, men ikke i denne lovgivning. Det er et svar til fru Margrete Auken.

Jeg er enig med hr. Bruno Jerup i, at man har haft lidt for stive regler med hensyn til brug af den umyndiges midler eller med hensyn til den, der har et værgemål i økonomisk henseende; det skal gøres mere fleksibelt.

Med hensyn til § 6 vil jeg sige, at den stort set svarer til § 2 i den gældende lov. Vi anser fortsat denne paragraf for at være nødvendig, men den bliver nok mindre nødvendig fremover, når vi får de mere smidige værgemål i henhold til § 5.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Europaudvalget (10/3 95):

Udtræder: Peter Duetoft (CD)

Nyt medl.: Sonja Albrink (CD)

Retsudvalget (13/3 95):

Udtræder: Keld Albrechtsen (EL)

Ny stedf.: Jette Gottlieb (EL)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 15. marts 1995, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Mødet hævet kl. 15.10.